

ทำเน...

พระองค์ทรงเปรียบประดุจองค์บิดาของทหารเรือไทย ทรงริเริ่มวางรากฐานกิจการทหารเรือ ทรงจัดทำแผนการทหารเรือ แผนการทัพเรือ ทรงประสิทธิ์ประสาทวิชาการทหารเรือ ทรงจัดการศึกษาทางยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีและกระบวนรบทำให้กองทัพเรือมีความเข้มแข็ง มั่นคง มีประสิทธิภาพ และเจริญก้าวหน้าเป็นที่ประจักษ์มาจนทุกวันนี้พระองค์ทรงกอบปรีย์ด้วยพระคุณลักษณะของทหารเรือทุกประการ ทรงปลุกฝังวิญญาณทหารเรือไว้ในส่วนลึกของหัวใจให้ทหารเรือไทยทุกคนเป็นทหารเรืออย่างแท้จริง พระจริยวัตรที่ทรงแสดงออกจกน้ำพระทัยมีช้อย่างซักกับเจ้าหรือป่าวกับนาย หากแต่เสมือนบิดากับบุตรเป็นที่ซาบซึ่งตรึงใจและเทิดทูนบูชาของทหารเรือทั้งหลายยิ่งนัก

พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ สิ้นพระชนม์ เมื่อวันที่เสาร์ที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๖๖

Wลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ต้นราชสกุลอาภากร ประสูติเมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๒๓ เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับเจ้าจอมมารดาโหมด ป.จ. ธิดาของเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วร บุนนาค) สมุหพระกลาโหมในราชการที่ ๕

เพื่อน้อมรำลึกถึง พระกรุณาธิคุณ กองทัพเรือจึงได้กำหนดให้วันที่ ๑๙ พฤษภาคม เป็นวันอาภากร

ข้อความนี้เป็นคำจารึกที่อยู่ด้านหลังของพระอนุสาวรีย์กรมหลวงชุมพร ฯ ที่วังนันทอุทยาน ส่วนบนสุดของคำจารึกเป็นตราประจำราชสกุลอาภากร เป็นรูปพระอาทิตย์ทรงราชรถ อยู่ภายในวงกลม มีคติประจำพระองค์ “กยิราเจ กยิราเถณี”

.. ทหารเรือถึงรัก.. กรมหลวงชุมพร ๑ มาก

บทความโดย

พลเรือตรี กริธา พรรธนะแพทย์

แบ่งออกเป็น ๓ บรรทัด อยู่ในส่วนบนภายในวงกลม เช่นเดียวกับตราประจำราชสกุลที่กรมหลวงชุมพร ๙ ได้ทรงวาดภาพไว้ด้วยพระองค์เองในตำราया “พระคัมภีร์อดีตสารสวรรค์” และยังปรากฏอยู่ที่ด้านหลังของ “เหรียญกรมหลวงชุมพร ๙ ที่ระลึกการบูรณะวิหารน้อยวัดราชบพิธ ๙” ที่กองทัพเรือ และราชสกุลอากาศได้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๑ อีกด้วย เพื่อเป็นการน้อมระลึกในพระกรุณาธิคุณและแสดงความกตัญญูตงต่อ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอากาศเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ใน “วันอากาศ” ๑๙ พฤษภาคม ของทุกปี ทหารเรือทั้งกองทัพจะแต่งเครื่องแบบสีขาวพร้อมเพียกัน ตอนเช้าเวลา ๐๘๓๐ จะมีการอ่านคำประกาศพระเกียรติคุณหน้าแถวทหาร กองทัพเรือ ได้กำหนดให้มีการจัดงานวันอากาศเป็นประจำทุกปี มีพิธีที่สำคัญอยู่ ๒ พิธีคือ ในตอนเช้าตรู่ของวันอากาศจะเป็นพิธีวางพวงมาลาถวายสักการะ ณ พระอนุสาวรีย์ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอากาศเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ที่วังนันทอุทยาน ฐานทัพเรือกรุงเทพเป็นพิธีที่ยิ่งใหญ่สมพระเกียรติ เริ่มด้วยประธานในพิธีฯ อ่านคำประกาศพระเกียรติคุณ ต่อจากนั้น ประธานในพิธีฯ ผู้แทนราชสกุลอากาศ ผู้แทนสมาคมภริยาทหารเรือ หัวหน้าหน่วยขึ้นตรงกองทัพเรือในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้แทนหน่วยราชการนอกกองทัพเรือและผู้แทนภาคเอกชนวางพวงมาลาพร้อมกัน ในพิธีนี้มีกองทหารเกียรติยศ วงดุริยางค์และหมูปืนยิงถวายสักการะร่วมในพิธีด้วย

ตอนสายเวลาประมาณ ๑๐๐๐ เป็นพิธีบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทาน ณ วิหารน้อย สุสานหลวง วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร มีนายทหารผู้ใหญ่ คณะกรรมการจัดงาน ๙ หัวหน้าหน่วยขึ้นตรงกองทัพเรือ ในพิธีที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ราชสกุลอากาศ ผู้แทนสมาคมภริยาทหารเรือ และประชาชนทั่วไป ร่วมในพิธีเป็นจำนวนมาก

ในปี พ.ศ.๒๕๓๖ เมื่อพระองค์เจ้าอากาศเกียรติวงศ์ฯ ทรงมีพระชนมายุได้ ๑๓ พรรษา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระองค์เจ้าอากาศเกียรติวงศ์ฯ เสด็จไปศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษ พระองค์ทรงศึกษาต่อเกี่ยวกับวิชาการทหารเรือ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสยุโรปโดยเรือพระที่นั่งมหาจักรี (ลำที่หนึ่ง) ใน พ.ศ.๒๕๔๐ พระองค์เจ้าอากาศเกียรติวงศ์ฯ ได้มีโอกาสเฝ้าพระชนกนาถอีกครั้งหนึ่ง ที่เมืองเนเปิลส์ พระยาวิสุทธสุริยศักดิ์ได้สังเกตพระอุปนิสัยของพระองค์เจ้าอากาศเกียรติวงศ์ฯ ว่า “ทรงชอบการทหารเรือมาก” และได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “...เหมือนพระองค์อากาศที่หลงทหารเรือ ใครว่ากลาสีไม่ตีไม่ได้...” พระองค์เจ้าอากาศเกียรติวงศ์ฯ ทรงศึกษาวิชาทหารเรือสำเร็จเสด็จกลับถึงประเทศไทยในวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๓ รวมเวลาศึกษาในประเทศอังกฤษเป็นเวลา ๖ ปีเศษ นับได้ว่าพระองค์เป็นพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์แรกของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้เสด็จไปทรงศึกษาเกี่ยวกับวิชาทหารเรือยังต่างประเทศ หลังจากที

พระองค์เสด็จกลับมาถึงกรุงเทพ ฯ แล้ว ได้ทรงรับ
ราชการทหารเรือ ได้รับพระราชทานยศเป็น
“นายเรือโท ผู้บังคับการ” (เทียบเท่านาวาตรีใน
ปัจจุบัน) ในวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๓

พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ ฯ ทรงได้รับ
พระราชทานพระอิสริยยศกิตติมศักดิ์เป็นนายพลเรือตรี
เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๗ และเป็น
กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน
พ.ศ. ๒๔๔๗

ตลอดระยะเวลาที่เสด็จในกรม ฯ ทรงรับ
ราชการทหารเรือ พระองค์ทรงมีพระทัยอันแน่วแน่
ที่จะปฏิรูปและพัฒนาการทหารเรือให้มีความเข้ม
แข็งอันจะเป็นหลักสำคัญในการป้องกันประเทศได้
อย่างแท้จริง ทรงทุ่มเทพระวรกายและสติปัญญา
วางรากฐานให้กองทัพเรือมีความก้าวหน้าทัดเทียม
นานาอารยประเทศ

ระหว่างที่เสด็จในกรม ฯ ทรงรับราชการอยู่นั้น
พระองค์ทรงมีลูกศิษย์ลูกหามากมาย พระจริยวัตร
ของพระองค์ที่ทรงมีลูกศิษย์และผู้ใต้บังคับบัญชานั้น
ทำให้พระองค์ทรงเป็นที่รักเคารพนับถือ และศรัทธา
เป็นอันมาก ถึงจะได้นำเรื่องราวต่าง ๆ มาเล่าสู่กันฟัง
ต่อไปนี้

ในวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๔๖๒ เรือหลวงพาลี
รังทวิปและเรือหลวงมรุขาวลัดสวัสดีออกทะเล
นำนักเรียนนายเรือไปฝึกภาคปฏิบัติทางใช้การ
ที่สัตหีบ พลเรือโท ศรี ดาวราย เป็นนักเรียนนายช่าง
กลอยู่เรือหลวงพาลีรังทวิป เล่าว่า

“การออกฝึกภาคในทะเลครั้งนั้น พลเรือเอก
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์
กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ขณะดำรงตำแหน่ง
เสนาธิการทหารเรือ เป็นผู้อำนวยการฝึกและประทับ
ที่เรือหลวงพาลีรังทวิปด้วย เช้าวันหนึ่งมีการขัด
หินทรายแล้ว ล้างเช็ดดาตฟ้าไม้ที่ท้ายเรือ
พวกนักเรียนใหม่ ๆ ทำงานกันไม่เป็น เงอะงะแก๊งแก๊ง
เป็นเวลาทีที่พระองค์ทรงยืนอยู่ ณ ที่นั้นด้วย
ทอดพระเนตรแล้วคงจะสงสาร จึงได้ดำรัสกับ
นักเรียนว่า “อ้ายลูกชายมานี่ เตี่ยจะสอนให้”
แล้วทรงทำงานให้ดูจนเสร็จ โดยมีได้ถือพระองค์เลย
นักเรียนทั้งปวงจึงได้เคารพรักกันมาก และพากัน
เรียกพระองค์ว่า “เสด็จเตี่ย” จนถึงทุกวันนี้

พลเรือตรี ดาว เพชรชาติ เขียนเล่าไว้ในเรื่อง
“เมื่อข้าพเจ้าได้พบในกรมหลวงชุมพร ฯ ครั้งแรก”
ว่า เรื่องราวเกี่ยวกับพระประวัติของพระองค์ท่านที่
กองประวัติศาสตร์ทหารเรือได้เขียนไว้ ที่ทำให้
ข้าพเจ้ามีความซาบซึ้งนั้น ขอยกเอามาบางตอน
มอบไว้เป็นหลักฐานดังนี้

เสด็จเตี่ยกับลูกน้อง

“...คุณงามความดีของพระองค์ที่มีต่อทหารเรือ ทั้งหลายเปรียบประดุจ พระคุณของบิดาที่มีต่อบุตร เพราะนอกจากพระองค์จะเป็นผู้สร้างทหารเรือไทย ด้วยการประสิทธิ์ประสาทวิชาการทหารเรือให้แล้ว พระองค์ยังปลูกฝังวิญญาณทหารเรือไว้ลึกในจิตใจให้อีกด้วยตลอดจนนำพระทัยตลอดจนพระจริยวัตรอันดีงามของพระองค์ที่แสดงออกต่อทหารเรือหลายสมัยนั้น อย่างมิใช่เข้ากับเจ้าหรือบ่าวกับนาย แต่หากทรงแสดงออกอย่างพ้องกับลูก ซึ่งเป็นที่ซาบซึ้งและนำเคารพนับถือยิ่งนัก ถึงกับทหารเรือสมัยนั้นเรียกพระองค์ว่าเสด็จเตี้ย...”

พลเรือตรี ดาว เขียนเล่าต่อไปว่า เมื่อนักเรียนนายเรือและนายช่างกลรุ่น พลเรือตรี ดาว สอบเข้าโรงเรียนได้แล้วเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๔๖๒ ก็ได้สมทบนักเรียนรุ่นเก่าไปฝึกทางทะเลด้วยโดยทางราชการทหารเรือได้จัดเรือหลวงพาลีรังทวีป กับเรือหลวงมรุขาวลิตส์สวัสดิ์ ให้กองโรงเรียนนายเรือไปใช้ในการฝึกทางทะเล พลเรือตรีดาว ฯ ได้ถูกจัดไปกับเรือหลวงพาลีรังทวีป ซึ่งเสด็จในกรมหลวงชุมพร ฯ ได้เสด็จไปกับเรือหลวงลำนี้ด้วย

“ข้าพเจ้าจำได้ว่าที่ข้าพเจ้าได้พบท่านเป็นครั้งแรก ก็เห็นจะเป็นตอนที่เช้าวันหนึ่งหลังจากที่เรือได้ออกจากกรุงเทพฯ ฯ ไปแล้วสักวันหนึ่งมีการหัดทำความสะอาดล้างเรือตามตอน ข้าพเจ้าเป็นคนใช้ไม้กวาด (เป็นไม้กวาดจีนแบบเก่า เข้าใจว่าปัจจุบันคงไม่มีใช้แล้ว ตอนปลายทำด้วยไม้ไผ่จัดเป็นซี่เล็ก ๆ ยาว ๆ ราว ๆ ๑๐ นิ้วถึง ๑ ฟุต มัดเป็นแผงกว้างราว ๆ ๑ ฟุต มีด้ามทำด้วยไม้ไผ่เช่นกัน โดยประมาณ

พอสมควร ยาวประมาณ ๕ - ๖ ฟุต) นักเรียนอีกคนหนึ่งเป็นคนสานน้ำ แต่เนื่องจากผู้สานน้ำล้างเรือนั้น ก็เป็นนักเรียนใหม่ สานน้ำไม่แผ่ไปเปียกพื้น

กระดานมากพอ ข้าพเจ้าก็ใช้ไม้กวาดเกลี่ยน้ำแต่เพียงเบา ๆ ให้น้ำเปียกทั่ว ๆ ดาดฟ้าบริเวณที่จะทำความสะอาดนั้น เสด็จในกรม ฯ จะประทับอยู่ในบริเวณนั้น หรือเสด็จมาจากไหนข้าพเจ้าไม่ทันได้สังเกต ตรงมายังข้าพเจ้า รับสั่งว่า “ไม่ถูก ไม่ใช่ทำอย่างนั้น” พร้อมกับยื่นพระหัตถ์มาขอไม้กวาดไปจากข้าพเจ้า แล้วพระองค์ท่านก็เอาปลายไม้กวาดกดลงกับพื้นอย่างหนัก แล้วกวาดไปขวาที่ซ้ายที่อย่างแรง ๆ สัก ๓ - ๔ หน แล้วหันมาทางข้าพเจ้า รับสั่งว่า “ทำอย่างนี้ - เอ้า” ส่งไม้กวาดคืนให้กับข้าพเจ้า แล้วก็ทรงพระสรวลเบา ๆ พร้อมกับหลีกนักเรียนไปยืนประทับทอดพระเนตรนักเรียนทำงานอยู่ทางท้ายเรือสุด

ในการที่เสด็จในกรม ฯ ได้เสด็จเข้ามาสอนการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดโดยไม่รู้ตัวเช่นนี้ ทำเอาข้าพเจ้าเหงื่อแตกตกใจ และกลัวถูกกริ้วเป็นกำลังตอนที่ท่านส่งไม้กวาดกับคืนมาให้ฉัน นี้ก็จะโดนไม้กวาดชกป่าบหนึ่งแล้ว แต่เหตุการณ์มิได้เป็นเช่นนั้น ข้าพเจ้าก็หายตกใจและใจชื้น พลังคิดอยู่ในใจว่า “อือ - เสด็จในกรม ฯ นี้พระทัยดี - ไม่น่ากลัวเลย”

“พระนามของเสด็จในกรม ฯ นี้ ความจริงข้าพเจ้าเคยได้ยินได้ฟังมาก่อนอยู่บ้างแล้ว เนื่องด้วยข้าพเจ้ามีญาติที่ใกล้ชิดเป็นนายทหารเรืออยู่บ้าง

และบางคนก็เคยเป็นลูกศิษย์เสด็จในกรม ฯ ตั้งแต่อยู่โรงเรียนนายเรือ กิตติศัพท์ที่ได้ยินได้ฟังมาเป็นทำนองว่าท่านเก่งหลายอย่างและก็ดูพอ ๆ กับพระทัยดีเหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตามสรุปเรื่องราวของพระองค์แล้วปรากฏว่าทหารเรือทุกหมู่เหล่ารักและเคารพในพระองค์ท่านประดุจบิดาทังนั้น ถึงกับในสมัยพระองค์ ทหารเรือพากันเรียกพระองค์อย่างกันเองว่า “เสด็จเตี้ย” ดังเช่นที่ทราบกันทุกวันนี้”

พลเรือเอก ประพัฒน์ จันทวิวัช อดีตผู้บัญชาการทหารเรือได้เขียนไว้ในหนังสือ “พระประวัติและพระกรณียกิจในสมัยรัชกาลที่ ๕ ของพลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ รวบรวมจากเอกสารราชการ” ตอนหนึ่งว่า “พระจริยวัตรและพระกรณียกิจของกรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ดังกล่าวแล้ว แม้ว่าจะดำเนินไปในช่วงเวลาประมาณ ๑๐ ปีเศษเท่านั้นก็ตาม ย่อมจะไม่มีผู้ใดปฏิเสธได้ว่าทำให้พระองค์ทรงได้รับความยกย่องนับถือและบูชาจากทหารเรือทุกชั้นยศด้วยความจริงใจ และทรงเป็น “พระบิดาของทหารเรือ” ด้วยความนิยมและรักใคร่นับถือของทหารเรืออย่างแท้จริง ตั้งแต่เริ่มตั้งกรมทหารเรือขึ้นใน พ.ศ.๒๔๓๐ มาจนทุกวันนี้ อาจกล่าวได้ว่า ยังไม่มีพระราชโอรสหรือเจ้านายพระองค์ใดเสียสละกำลังกายและกำลังใจให้แก่ทหารเรือเท่าเทียมกับพระองค์เลย”

พระจริยวัตรสำคัญในด้านความเป็นผู้นำที่ทำให้พระองค์ทรงได้รับความรักใคร่นับถือจากทหารเรือ นั้น น่าจะได้แก่เรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

พระองค์ทรงมีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะถ่ายทอดวิชาให้แก่ศิษย์และผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้โดยถูกต้อง พระองค์จึงทรงคลุกคลีกับศิษย์และผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดโดยมิได้ทรงถือพระองค์ว่า

ทรงเป็นพระราชโอรสของพระมหากษัตริย์และทรงมี “พระอารมณฺ์ขัน” ตลอดจน “ความเป็นกันเอง” กับศิษย์ดังจะเห็นได้จากผู้ที่อยู่ในสมัยนั้นเล่าไว้ดังนี้

เรือโท ถวิล เสถียรสวัสดิ์ ซึ่งเป็นนักเรียนนายเรือในสมัยที่พระองค์ทรงเป็นครูสอนเล่าว่า “การปกครองของพระองค์ก็เป็วเปี้ยวอย่างสมภารเจ้าวัดปกครองลูกศิษย์นั้นแหละ บรรดาศิษย์ล้วนซุดเอามา

จากท้องนาก็มีบางคนโง่มาก ทำให้ทรงพระโมโหเอาบ่อย ๆ บางครั้งพระองค์คุณขึ้นมาก็เอาหางเชือกฟาดบับ ๆ เข้า ใครอยู่ข้าง ๆ เป็นโดนละ ผิดก็โดนถูกก็โดนใครหลบเก่งก็หลบเอาเอง ใครหลบไม่เก่งก็โดนหลายป้ายหน่อยแต่บรรดาศิษย์ก็มีได้ถือโกรธกลับรักใคร่พระองค์ เพราะการตีนั้นทรงตีด้วยสีหน้ากรุณาไม่ใช่ใส่หน้ายักษ์ ลูกนัยน์ตาของพระองค์ทรงแสดงเช่นนั้น คือทรงเป็นกันเอง หาได้เอาบารมีเจ้ามาคุกคามไม่ บรรดาลูกศิษย์ จึงนับถือจะหาใครเคียดแค้นหาไม่ได้

เรื่องทำนองนี้ยังมีผู้เล่าไว้อีกมาก แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงใช้วิธีการสอนและการฝึกทำนองเดียวกับที่ทรงได้รับมาจากอังกฤษคือ “ปากว่ามีมือถึง” และทรงคลุกคลีกับนักเรียนโดยไม่ถือพระองค์การที่ทรงให้นักเรียนเรียกพระองค์ว่า “สี่เตี้ย” หรือ “เสด็จเตี้ย” ก็เพื่อตัดความยุ่งยากในการใช้คำราชาศัพท์ตลอดจนสร้างความสนิทสนมและเป็นกันเองในหมู่ศิษย์ขึ้นด้วย

ในเวลาต่อมาผู้แปลคำนี้เป็น “เสด็จพ่อ” เพื่อให้สุภาพขึ้น แต่น่าจะผิดกับพระประสงค์ของเสด็จในกรมหลวงชุมพร ฯ เพราะพระองค์ทรงมีพระชนมายุใกล้เคียงกับนักเรียนในสมัยนั้น จึงเป็นไปได้ที่จะให้นักเรียนเรียกว่า “เสด็จพ่อ”

นิตยสาร “นาวิกศาสตร์” ฉบับเดือน พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๑๖ ได้จัดพิมพ์เป็นฉบับพิเศษเนื่องในวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๑๖ เป็นวันครบรอบ ๕๐ ปี แห่งวันสิ้นพระชนม์ของ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ได้นำพระประวัติเสด็จในกรมหลวงชุมพร ฯ มาลงพิมพ์อย่างละเอียดเท่าที่สามารถจะทำได้ พระประวัติตอนหนึ่งมีข้อความดังนี้

“สำหรับพระอริยาศัยโดยส่วนพระองค์นั้น ทรงมีพระอริยาศัยอันเป็นข้อสำคัญในพระคุณวุฒิ คือ ความซื่อตรงอย่างหนึ่ง ความกล้าหาญในบรรดาการซึ่งทรงกระทำโดยหวังจะให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ความสามารถซึ่งจะทำการอันทรงจำนงให้สำเร็จดังพระประสงค์อย่างหนึ่งและความโอบอ้อมอารีต่อมิตรไม่ว่าเลือกหน้าอย่างหนึ่ง อาศัยพระคุณสมบัติดังกล่าวนี้จึงทรงสามารถทำราชการต่าง ๆ ซึ่งทรงได้รับหน้าที่ลุล่วงไปด้วยดีดังได้กล่าวมาแล้ว ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่บุคคลทั้งหลายโดยมิได้เลือกชั้นบรรดาศักดิ์ และมีได้ถือพระองค์นี้ไม่ว่าใครที่

เสด็จในกรม ฯ ได้ทรงคบหาสมาคมด้วย จะมีใจรักใคร่เคารพในพระองค์ท่านโดยทั่วหน้า ความซื่อนี้เข้าใจว่าบรรดาผู้ที่ได้คุ้นเคยและใกล้ชิดกับพระองค์จะเห็นจริงด้วยทุกประการ....”

วันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ.๒๔๕๔ (ร.ศ.๑๓๐) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้นายพลเรือตรี พระเจ้าพี่ยาเธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ผู้ช่วยเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ และเจ้ากรมยุทธศึกษาทหารเรือ “ให้ออกเสียจากตำแหน่งหน้าที่ราชการประจำ” ตั้งแต่วันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ.๒๔๕๔ เป็นต้นไป เป็นเวลาหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ได้ประมาณ ๖ เดือนเศษเท่านั้น

สาเหตุที่ทำให้กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ต้องทรงออกจากประจำการทั้ง ๆ ที่มีพระชนมายุเพียง ๓๐ พรรษาเศษ พลเรือเอก ประพัฒน์ จันทวิรัช อดีตผู้บัญชาการทหารเรือได้รวบรวมสาเหตุต่าง ๆ ไว้แล้วตามที่มีผู้เล่าไว้หลายท่านด้วยกัน ขอให้ท่านผู้อ่านกรุณาติดตามอ่านได้จากหนังสือ “พระประวัติและพระกรณียกิจในสมัยรัชกาลที่ ๕” ของ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ (หน้า ๒๒๒ ถึง

หน้า ๒๓๙) แต่ผมขอให้นำเอาข้อสรุปของคุณครูพลเรือเอก ประพัฒน์ จันทวิรัช ในเรื่องนี้มาให้ทราบกันดังนี้

“...ข้อที่น่าคิดก็คือ ผู้กระทำความผิดเป็นนายทหารที่สำเร็จการศึกษาไปหลายปีแล้ว และมีผู้บังคับบัญชาโดยตรง (คือ ผู้บัญชาการกรมเรือกล) อยู่แล้ว แต่ความผิดในเรื่องนี้กลับตกอยู่กับกรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ผู้ทรงอุตสาหะปลูกปั้นนักเรียนนายเรือ จนมีความสามารถทัดเทียมเท่ากับนายทหารไทยด้วย **“ผู้รับบาปโดยแท้”** (หน้าที่ ๒๓๓)

หม่อมพร

ในระหว่างที่กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงออกจากประจำการตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๕๔ ถึงปี พ.ศ.๒๔๖๐ พระองค์ได้ทรงศึกษาวิชาแพทย์ แผนโบราณจากตำราไทย และได้ทรงรักษาโรคภัยไข้เจ็บแก่คนทั่วไปโดยไม่เลือกคนจนหรือคนมี และได้คิดคำรักษาหรือคำยาแต่อย่างใดทุกคนมีความเดือดร้อนจะต้องได้รับความเมตตาอาโรจจากพระองค์ไปทั้งสิ้นจนเป็นที่นับถือของคนทั่วไปในนามของพระองค์ว่า “หม่อมพร” เมื่อมีคนพากันรู้ว่าหม่อมพรรักษาโรคได้ฉมังนัก จึงให้รำลือและแตกตื่นกันทั้งบ้านทั้งเมืองจนผู้คนพากันตั้งฉายาว่า “หม่อมพรผู้วิเศษ” บ้าง “หม่อมเทวดา” บ้าง กิตติศัพท์เรื่องลือของหม่อมพรเป็นเหตุให้เพาะความนิยมในพระองค์ได้กว้างขวาง

นอกจากพระองค์จะมีพระปรีชาสามารถในด้าน การทหารเรือและด้านการแพทย์แผนไทยแล้ว พระองค์ยังทรงมีพรสวรรค์ในเรื่องอื่น ๆ อีกได้แก่ เรื่องไสยศาสตร์ เรื่องการต่อสู้ป้องกันตัว มวย และ

กระบี่ กระบอง การดนตรี ทรงนิพนธ์เพลงปลุกใจให้ ทหารเรือร้อง ด้านจิตรกรรม ทรงมีความสามารถในการวาดภาพ เมื่อทรงออกจากราชการแล้ว ยังมีผู้คนรักใคร่นับถือมากยิ่งขึ้น ทหารเรือก็รัก ประชาชนทั่วไปก็รัก วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๖๐ พระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายพลเรือตรี พระเจ้าพี่ยาเธอกรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ กลับเข้ารับราชการใน กระทรวงทหารเรือ ในตำแหน่งจเรทหารเรือ นับว่า พระองค์ทรงเป็นจเรทหารเรือ พระองค์แรก

กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ต้องทรงออกจากประจำการด้วยผลอันเนื่องมาจากการกระทำและการพูด (เสียงเล่าลือ) ของผู้อื่นโดยแท้ ทหารเรือ จึงขาดพระอาจารย์และผู้นำไปถึง ๖ ปีเศษ พระองค์ได้รับพระราชทาน เลื่อนยศเป็นนายพลเรือโท เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๖๐ ทรงปฏิบัติราชการสืบมาได้รับพระราชทานเลื่อนยศขึ้นเป็น นายพลเรือเอกเมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ.๒๔๖๓ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระอิสริยยศศักดิ์เลื่อนจาก “กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์” ขึ้นเป็น “กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์”

เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๖๓ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์เป็นเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ รับราชการสนองพระเดชพระคุณ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.๒๔๖๖ เป็นต้นไป พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงทหารเรือเพียงไม่กี่วันก็ได้กราบบังคมลาราชการ เพื่อพักผ่อนรักษาพระองค์ เมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ.๒๔๖๖ ทั้งนี้ก็เพราะพระองค์มีสุขภาพไม่สมบูรณ์และประชวรพระโรคภายในอยู่ด้วย

เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๖๖ เสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ ก็สิ้นพระชนม์ที่หาดทรายรี จังหวัดชุมพร สิริพระชันษาได้ ๔๔ ปี พลเรือตรี ดาว เพชรชาติ ซึ่งตัวท่านเองบอกว่าท่านเป็นเพียงลูกศิษย์ปลายแถวของกรมหลวงชุมพรฯ ได้เล่าไว้

ในนิตยสารนาวิกศาสตร์ เดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๔ ว่า ตอนที่เสด็จในกรมหลวงชุมพร ๙ สิ้นพระชนม์นั้น คุณครูพลเรือตรี ดาว ๙ ยังเป็นนักเรียนอยู่ที่โรงเรียนนายเรือ พระราชวังเดิมธนบุรี ในวันเสาร์ที่ ๑๙ อาทิตย์ที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๖๖ นั้นไม่ได้กลับบ้านคงอยู่โรงเรียน วันที่เรือหลวงพระร่วงนำพระศพเสด็จในกรมหลวงชุมพร ๙ จากชุมพรเข้ามากรุงเทพฯ ๙ นั้นได้ยินเสียงหวูดไซเรนหลวงเรือพระร่วงดังโหยหวนมาตามลำเจ้าพระยาแต่ไกลนักเรียนนายเรือ ก็พากันวิ่งออกไปดูเรือตรี ชม เดชดำรง นายกราบซ้ายได้วิ่งนำนักเรียนไปทางท่าหน้า วิ่งไปก็ร้องไห้โฮ น้ำตาไหลพราก ปากก็พร่ำรำพันอะไร ๆ หลายประการเกี่ยวกับเสด็จในกรม ๙ จนถึงท่าหน้า เรือพระร่วงผ่านไปแล้ว เรือตรี

ชม ก็ยังคงร้องไห้อยู่ ดูเหมือน ๆ ใครคนหนึ่งทีพลันเสียบิดาด้วยการตายอย่างฉับพลันเช่นนั้น เมื่อเรือตรีชม หยุดร้องไห้แล้วจึงบอกนักเรียนนายเรือว่า เสด็จในกรมหลวงชุมพร ๙ สิ้นพระชนม์เสียแล้วที่จังหวัดชุมพร คุณครูพลเรือตรี ดาว บอกว่ายังเป็นภาพที่ติดตาอยู่จนถึงขณะนี้ และตอนที่อัญเชิญพระศพจากเรือหลวงพระร่วงขึ้นบกนั้นนายทหารเรือที่ได้ไปรับพระศพมีอาการเช่นเดียวกับครุชมหลายคน

เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๓๑ เป็นวันที่ผม (พลเรือตรี กิริทา พรรณนะแพทย์ ตอนนั้นยศนาวาเอก) ดำรงตำแหน่งรองเจ้ากรมพัฒนาการช่าง กรมเรือทหารเรือเป็นวันแรก ผมมีโอกาสได้เข้าเฝ้าหม่อมเจ้าหญิง เริงจิตรแจรงอากาศ พระธิดาของพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอากาศเรียวรังสรรค์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ณ ตำหนักท่านหญิงเริง เลขที่ ๓๐๑ /๕ หมู่บ้านอรรถกฤต ซอย ๑ อารีย์สัมพันธ์ ๔ ถนนพหลโยธิน เขตพญาไท กทม. ๑๐๔๐๐ ผมรู้สึกปลื้มใจ และนับว่าเป็นมงคลอย่างสูง ท่านหญิงเริง ๙ รับสั่งว่า

“เธอเป็นทหารเรือ เราเป็นพี่น้องกัน ขอจับมือที่” การที่ท่านหญิงเริง ๙ รับสั่งว่า “เราเป็นพี่น้องกัน” นั้นเป็นเพราะเสด็จพ่อของท่านทรงสอนลูก ๆ ไว้ว่า “ทหารเรือกับเรานั้นเป็นพี่น้องกัน” ท่านหญิงเริง ๙ จะรับสั่งเช่นนี้เสมอเมื่อทรงทักทายทหารเรือ

รายการเสนาปริทรรศน์ “ร่วมเครือญาติ” ครั้งที่ ๓๒ เรื่อง “พระบิดาของทหารเรือ” ออกอากาศแพร่ภาพทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกเมื่อวันอังคารที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๐๖ เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสิ้นพระชนม์ของ เสด็จในกรมหลวงชุมพร ๙ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม มี นาวาตรี ยงยุทธ ศุภะกลิน (พลเรือโท) เป็นผู้สัมภาษณ์ และ นาวาเอก สวัสดิ์ จันทน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ **นาวาเอก สวัสดิ์ ๙** “...เวลานั้นเรือรบใช้ถ่านหินกันเป็นส่วนมากพอถ่านหินหมดกลางทะเลก็มีเรือฉางไปส่ง การขนถ่านหินก็ขนในขณะจอดข้างเกาะใดเกาะหนึ่ง พวกปากเรือต้องขนด้วยทุกคน ในกรม ๙ ก็ขนกับพวกทหารเรือด้วยเลย เป็นธรรมเนียมต่อ ๆ กันไปว่าแม้ผู้บังคับการเรือก็ต้องขนถ่านหินทุกราวไป

อีกเรื่องหนึ่งก็คือ เมื่อครั้งเรืออัครเรศรัตนาสวรรค์ เสด็จในกรม ฯ รับสั่งว่า “เรียงแถวหวัดน้ำเรือหมดคน - ฉันทวย” พระองค์ไม่ให้หวัดแต่พวกยามทั้งปากเรือและช่างกลเท่านั้น คำว่า “ฉันทวย” นี้แหละ ชาวซึ่งยี่งัก **นาวาตรี ยงยุทธ ฯ** “พวกผมเด็ก รุ่นหลัง ฯ ได้ทราบว่าการดูแลจิตใจของเสด็จในกรม ฯ ว่าขึ้นชื่อลือชาที่เดียวไซ้ไหมครับ?” **นาวาเอก สวัสดิ์ ฯ** “เสด็จในกรม ฯ ท่านเป็นคนพระทัยเร็ว ชนิดปากว่ามือถึง เช่นบอกว่าเตียวพ่อเตะ พระองค์ก็เตะโครมเข้าให้แล้ว” “บรรดาลูกศิษย์ บางคนก็หัวไว บางคนก็เชื่องบ้าง บางคนก็ขยัน บางคนก็หลังยาว พวกเราเชื่อ และพวกซี้เกียจนี้แหละโดนจับเสมอ เสด็จในกรม ฯ ท่านเป็นคนโมโหเร็ว มีแปรงก็เอาแปรงขว้าง มีชอล์คก็เอาชอล์คขว้าง มีหางเชือกก็เอาหางเชือกฟาด พระองค์ไม่ใช่ตีเพราะความโกรธ ท่านทำโทษเพราะ ลูกศิษย์มันเชื่อ พอทำโทษแล้ว ท่านก็ลืม ไม่ถือพยาบาทต่อไป” “ที่ท่านว่าพระทัยดีนั้น ก็เพราะเหตุว่าท่านยอมให้ลูกศิษย์ตำหนิพระองค์ได้ ไม่เหมือนเจ้านายพระองค์อื่น” “...พระองค์มันพระทัยว่า พระองค์หนึ่งเหนียวดังนั้นเรื่องการผลักออกชกต่อย พระองค์ไม่พริ้นพริ้งเลยแม้แต่น้อย ตัวอย่างเช่นนี้ เราแทบจะหาไม่ได้เลยจากวังอื่น ๆ เพราะเสด็จในกรม ฯ ทรงเป็นกันเองกับลูกศิษย์เฮี้ยว ฯ พวกเราจึงว่ากันว่าพระองค์ดุแต่ใจดี” **นาวาตรี ยงยุทธ ฯ** “ปัญหาที่สำคัญอีกข้อหนึ่งอยากจะขอความกรุณา คุณครูชี้แจงด้วยว่า ทำไมทหารเรือจึงรักพระองค์มากครับ ?

นาวาเอก สวัสดิ์ ฯ

“ข้อที่ ๑ คือตรงไปตรงมา ไม่มีมูโงโลกนะ หมายความว่าพระองค์มีความยุติธรรม

ข้อที่ ๒ เพราะพระองค์ไม่ถือพระองค์

ข้อที่ ๓ เพราะพระองค์ไม่เหยียดหยามคนจน แต่เกลียดคนที่ไม่รู้จักรักศักดิ์ศรี

ข้อที่ ๔ เพราะพระองค์ไม่กินสินบนหรือไม่จูงบิบบ่าบิลปลอม

ข้อที่ ๕ ราชการเป็นราชการ ส่วนตัวเป็นส่วนตัวไม่ได้เอามาปนเปกัน

ข้อที่ ๖ พระองค์เป็นผู้นำที่ดี เป็นนักต่อสู้ที่กล้าหาญพวกผู้ใต้บังคับบัญชาจึงรักพระองค์มาก พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาภากร เกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ได้สิ้นพระชนม์ไปนานแล้ว นับถึงวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ก็เป็นเวลา ๙๐ ปี แต่พระองค์ยังคงทรงเป็นปูชนียบุคคลที่ทหารเรือเคารพนับถือและเกิดทูนบูชาเป็นอย่างยิ่ง และยังทรงได้รับความนับถือและยกย่องจากประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากการที่กองทัพเรือได้ประกาศอย่างเป็นทางการ กำหนดให้วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันสิ้นพระชนม์ของท่านเป็นวัน “อาภากร” เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๖ นอกจากนี้ยังมีอนุสรณ์ของพระองค์ ทั้งทางวัตถุและจิตใจ ได้แก่ พระอนุสาวรีย์ และศาลของพระองค์ ท่านมีอยู่มากมายทุกภาคของประเทศไทย เท่าที่ผมรวบรวมบันทึกภาพศาลทั่วประเทศไว้ในหนังสือ “ภาพชุดศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์” เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้ ๒๑๗ แห่ง บัดนี้เวลาล่วงเลยมาถึงปี พ.ศ.๒๕๕๕ ศาลกรมหลวงชุมพร ฯ ได้มีเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมาก และยังคงเพิ่มขึ้นอีกเรื่อย ๆ อนุสรณ์ทางวัตถุอีกอย่างหนึ่งที่เป็นที่นิยมและแพร่หลายมากคือ เหรียญกรมหลวงชุมพร ฯ และพระรูปหล่อตั้งแต่ขนาดเล็กใช้ห้อยคอได้จนถึงขนาดใหญ่ใช้ตั้งโต๊ะบูชา เหรียญกรมหลวงชุมพร ฯ มีอยู่เป็นจำนวนมากหลายรุ่นหลายแบบ ผมได้สะสมเล่น ๆ ขณะนี้มีกว่า ๒๒๐ เหรียญ (พ.ศ.๒๕๕๕)

นอกจากนี้ยังมีหนังสือและบทความที่เกี่ยวกับพระองค์ท่านมากขึ้นมีผู้เขียนมากขึ้น จึงเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าทหารเรือและประชาชนทั่วไปได้ให้ความรักความเคารพศรัทธาและนับถือเสด็จในกรมหลวงชุมพร ฯ อย่างมากมาย ทั้งนี้เนื่องด้วยพระเกียรติคุณ และพระบารมี ที่พระองค์ท่านได้ทรงบำเพ็ญไว้เมื่อท่านได้อ่านเรื่องนี้จบลงแล้ว ท่านคงจะทราบคำตอบแล้วว่า

“ทำไมทหารเรือจึงรักกรมหลวงชุมพร ฯ มาก”

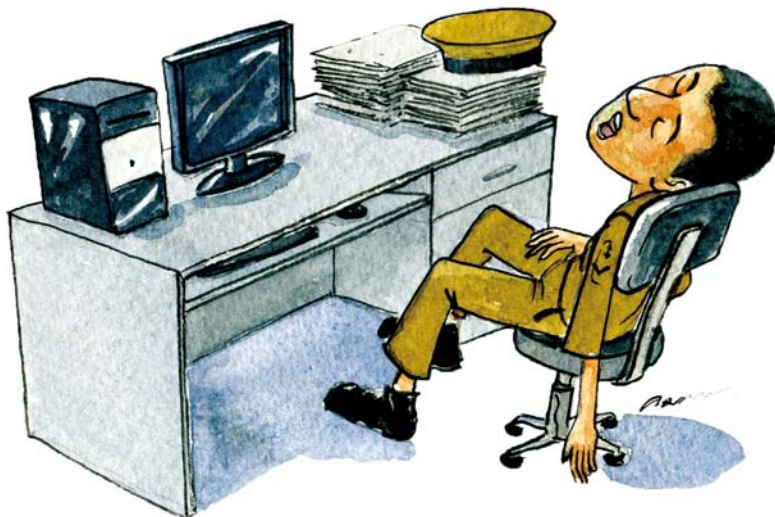

เอกสารประกอบการเขียน

- หนังสือ “พระบิดาของกองทัพเรือไทย” ที่ระลึกในพิธีเปิดพระอนุสาวรีย์ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอากาศกรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ณ วังนันทอุทยาน ถนนอิสราภาพ แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร วันพุธที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๔๒ เรื่อง “ความเป็นมาในการสร้างอนุสาวรีย์ กรมหลวงชุมพร ฯ ที่วังนันทอุทยาน” โดย พลเรือตรี กรีธา พรรณนะแพทย์ เรื่อง “พระประวัตินายพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอากาศกรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์” โดยกองประวัติศาสตร์ กรมยุทธการทหารเรือ เรื่อง “๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖” โดย พลเรือตรี กรีธา พรรณนะแพทย์
- หนังสือ “พระประวัติและพระกรณียกิจ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ของพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์” รวบรวมจากเอกสารราชการ โดย พลเรือเอก ประพัฒน์ จันทวิรัช ผู้บัญชาการทหารเรือ ๓๐ เมษายน ๒๕๒๗

- หนังสือ “อนุสรณ์ ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือเอก หลวงชำนาญ อรรถยุทธ์” ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ เรื่อง “ไว้อาลัยแด่พลเรือเอก หลวงชำนาญ อรรถยุทธ์” โดยพลเรือโท ศรี ดาวราย
- หนังสือ “อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงพระศพ พลเรือตรี ดาว เพชรชาติ” วันเสาร์ที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๔๐ เรื่อง “เมื่อข้าพเจ้าได้พบในกรมหลวงชุมพร ฯ ครั้งแรก” โดยพลเรือตรี ดาว เพชรชาติ
- นิตยสาร “นาวิกศาสตร์” ฉบับเดือน พฤษภาคม ๒๕๑๖ เรื่อง “พระประวัติพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์”
- หนังสือ “อนุสรณ์ท่านหญิงเริง” อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงพระศพ หม่อมเจ้าหญิง เริงจิตรแจรง อากาศ วันพุธที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๖ เรื่อง “นานไปเขาไม่ลืมวันอากาศ” โดย พลเรือตรี กรีธา พรรณนะแพทย์
- นิตยสาร “นาวิกศาสตร์” ฉบับเดือน พฤษภาคม และเดือน มิถุนายน ๒๕๔๗ เรื่อง “หมอมพร” โดย พลเรือตรี กรีธา พรรณนะแพทย์

ตัวอย่างการกระทำผิดวินัยทหาร

เกียจคร้าน ละทิ้ง หรือเล่นเล่ต่อหน้าที่ราชการ

